

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 4ης Σεπτεμβρίου 2014¹

Υπόθεση C-336/13 P

**Ευρωπαϊκή Επιτροπή
κατά**

IPK International – World Tourism Marketing Consultants GmbH

«Αίτηση αναιρέσεως — Απόφαση της Επιτροπής που διατάσσει την επιστροφή χρηματοδοτικής συνδρομής — Ακύρωση της αποφάσεως από το Γενικό Δικαστήριο — Εκτέλεση της αποφάσεως — Υπολογισμός των τόκων επί του προς επιστροφή ποσού»

I – Εισαγωγή

1. Με απόφαση της 4ης Αυγούστου 1992, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη χορήγηση στην IPK International – World Tourism Marketing Consultants GmbH² χρηματοδοτικής συνδρομής ύψους 530 000 ECU για ένα σχέδιο δημιουργίας τράπεζας δεδομένων. Η πρώτη δόση της χρηματοδοτικής συνδρομής, ήτοι ποσό 318 000 ECU, καταβλήθηκε τον Ιανουάριο του 1993.

2. Εκτιμώντας ότι η χρηματοδοτική συνδρομή είχε χορηγηθεί κατά τρόπο αντικανονικό, η Επιτροπή, με απόφαση της 13ης Μαΐου 2005³, ακύρωσε την απόφαση περί χορηγήσεως της χρηματοδοτικής συνδρομής και στη συνέχεια εξέδωσε, την 4η Δεκεμβρίου 2006, απόφαση περί εισπράξεως, προς εκτέλεση της οποίας η IPK, τη 15η Μαΐου 2007, επέστρεψε το ποσό των 318 000 ευρώ, πλέον τόκων υπερμερίας.

3. Κατόπιν ασκήσεως προσφυγής από την IPK κατά της αποφάσεως της 13ης Μαΐου 2005, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την απόφασή του IPK International κατά Επιτροπής (T-297/05, EU:T:2011:185), της 15ης Απριλίου 2011⁴, ακύρωσε την ανωτέρω απόφαση λόγω μη τηρήσεως της προθεσμίας παραγραφής που εφαρμόζεται σχετικά με τη δίωξη της επίμαχης παρατυπίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Στο εξής: IPK.

3 — Στο εξής: απόφαση της 13ης Μαΐου 2005.

4 — Στο εξής: απόφαση της 15ης Απριλίου 2011.

4. Σε εκτέλεση αυτής της αποφάσεως, η Επιτροπή, με επιστολή της 14ης Οκτωβρίου 2011, εξέδωσε και κοινοποίησε στην IPK απόφαση⁵ περί πληρωμής συνολικού ποσού 720 579,90 ευρώ, εκ των οποίων ποσό 530 000 ευρώ αντιστοιχεί στο ποσό του κεφαλαίου της χρηματοδοτικής συνδρομής, ποσό 31 961,63 ευρώ αντιστοιχεί στους τόκους υπερημερίας που καταβλήθηκαν από την IPK και ποσό 158 618,27 ευρώ αντιστοιχεί στους «αντισταθμιστικούς» τόκους, των οποίων το επιτόκιο καθορίστηκε από την Επιτροπή ως ίσο με εκείνο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας⁶ και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος, προκατόχου της ΕΚΤ, για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως.

5. Κατόπιν ασκήσεως, με δικόγραφο της 22ας Δεκεμβρίου 2011, προσφυγής από την IPK κατά της επίμαχης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο, με την απόφασή του IPK International κατά Επιτροπής (T-671/11, EU:T:2013:163)⁷, ακύρωσε την απόφαση αυτή, κατά το μέτρο που το ποσό των υπολογιζόμενων με την απόφαση καταβλητέων τόκων στην IPK περιορίζεται στο ποσό των 158 618,27 ευρώ.

6. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο επιλαμβάνεται αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Επιτροπή κατά της αποφάσεως αυτής. Με την εν λόγω αίτηση τίθεται κατ' ουσίαν το ζήτημα της φύσεως, του επιτοκίου και της διάρκειας των οφειλόμενων τόκων επί των ποσών που η Επιτροπή οφείλει προς πληρωμή ή αποζημίωση στην IPK κατόπιν της ακυρώσεως της αποφάσεως της 13ης Μαΐου 2005.

7. Με τις παρούσες προτάσεις προτείνω στο Δικαστήριο να γίνει εν μέρει δεκτή η αίτηση αναιρέσεως.

8. Συγκεκριμένα, θα υποστηρίξω ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι οι τόκοι υπερημερίας έπρεπε να υπολογιστούν επί του κυρίου ποσού της οφειλής περιλαμβανομένων των ήδη γεγενημένων αντισταθμιστικών τόκων, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, που δικαιολογεί τη μερική ανάρτηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διότι, κατά τη γνώμη μου, οι ήδη γεγενημένοι τόκοι είχαν τον χαρακτήρα τόκων υπερημερίας και όχι αντισταθμιστικών.

9. Θα προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί οριστικώς επί του ζητήματος αυτού κρίνοντας ότι οι τόκοι υπερημερίας πρέπει να υπολογιστούν μόνον επί του κυρίου ποσού της οφειλής.

II – Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

10. Προς στήριξη της προσφυγής της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η IPK προέβαλε ένα μόνο λόγο ακυρώσεως με δύο σκέλη, τον οποίο άντλησε από παράβαση του άρθρου 266 ΣΛΕΕ, υποστηρίζοντας ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, αφενός, κατά τον προσδιορισμό του επιτοκίου των αντισταθμιστικών τόκων, που έπρεπε να προσαυξηθεί κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το επιτόκιο της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως και, αφετέρου, παραλείποντας να υπολογίσει τόκους υπερημερίας, καθώς εκείνοι θα έπρεπε να τρέχουν από τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011 και να είχαν υπολογιστεί επί του συνολικού ποσού της οφειλής, πλέον αντισταθμιστικών τόκων.

11. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε την εν λόγω προσφυγή κρίνοντας βάσιμα και τα δύο σκέλη του προβληθέντος από την IPK λόγου ακυρώσεως.

12. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε καταρχάς, στη σκέψη 34 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν προκύπτει από την απόφαση της 15ης Απριλίου 2011 καμία υποχρέωση της Επιτροπής να επιστρέψει στην IPK την επίμαχη χρηματοδοτική συνδρομή, αφού, με την απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο είχε δεχθεί τις πραγματικές διαπιστώσεις της αποφάσεως της 13ης Μαΐου

5 — Στο εξής: επίμαχη απόφαση.

6 — Στο εξής: ΕΚΤ.

7 — Στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

2005, σχετικά με τις παρατυπίες που είχε διαπράξει η IPK οι οποίες δικαιολογούσαν, κατ' αρχήν, την ακύρωση της επίμαχης χρηματοδοτικής συνδρομής, και είχε περιοριστεί στην ακύρωση της αποφάσεως αυτής λόγω της μη τηρήσεως εκ μέρους της Επιτροπής της οικείας προθεσμίας παραγραφής. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε από τις διαπιστώσεις αυτές ότι η επίμαχη απόφαση αποτελούσε «τη μοναδική νομική βάση της επίμαχης κύριας οφειλής».

13. Στη συνέχεια, σε σχέση με τους αντισταθμιστικούς τόκους, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι γίνεται κατά πάγια νομολογία⁸ δεκτό ότι, ανεξαρτήτως της συγκεκριμένης ονομασίας τους, οι τόκοι αυτοί πρέπει να υπολογίζονται πάντοτε βάσει του επιτοκίου της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες. Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι αυτή η κατ' αποκοπήν προσαύξηση εφαρμόζοταν σε όλες τις περιπτώσεις, χωρίς να απαιτείτο να διαπιστωθεί συγκεκριμένα αν η προσαύξηση αυτή ήταν δικαιολογημένη ή όχι υπό το πρίσμα της απώλειας της αξίας του χρήματος, κατά την οικεία περίοδο, στο κράτος μέλος όπου ήταν εγκατεστημένος ο δανειστής, και στη συνέχεια τόνισε, στη σκέψη 38, ότι η εν λόγω κατ' αποκοπήν προσαύξηση σκοπό έχει να αποτρέψει τον αδικαιολόγητο πλουτισμό σε κάθε περίπτωση.

14. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω, στη σκέψη 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή αδικαιολογήτως παρέλειψε να προσαυξήσει το επιτόκιο των αντισταθμιστικών τόκων.

15. Τέλος, σχετικά με τους τόκους υπερημερίας, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, «[την] πάγια νομολογία που αναγνωρίζει την άνευ όρων υποχρέωση της Επιτροπής για καταβολή τόκων υπερημερίας, ιδίως στην περίπτωση που θεμελιώνεται εις βάρος της εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης, για το χρονικό διάστημα μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως που τη διαπιστώνει [...], καθώς και στην περίπτωση επιστροφής αχρεωστήτως καταβληθέντων κατόπιν ακυρωτικής αποφάσεως [...]». Ακολούθως, αφού επισήμανε ότι κανένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή δεν μπορούσε να αναιρέσει αυτήν την «κατά κανόνα υποχρέωση» στην προκειμένη υπόθεση και αφού διαπίστωσε ότι αντιθέτως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το θεσμικό αυτό όργανο συνομολόγησε ότι οφείλει τόκους υπερημερίας από τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011, γεγονός που σημειώθηκε στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζήτησεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στο κύριο οφειλόμενο ποσό, όπως αναγνωρίστηκε με την επίμαχη απόφαση, έπρεπε να συνυπολογιστούν τόκοι υπερημερίας, οι οποίοι, λόγω του ότι οι διάδικοι συμφωνούν ως προς το σημείο αυτό, γεννώνται από τις 15 Απριλίου 2011, «και τούτο ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι η εν λόγω επίμαχη απόφαση αποτελεί τη μοναδική νομική βάση της επίμαχης κύριας οφειλής».

16. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι τόκοι υπερημερίας έπρεπε να υπολογιστούν επί του κυρίου οφειλόμενου ποσού, προσαυξημένου κατά τους γεγεννημένους ήδη αντισταθμιστικούς τόκους, δεδομένου ότι, «μολονότι κατά τη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου δεν γίνεται, κατ' αρχήν, δεκτή η κεφαλαιοποίηση ούτε των γεγεννημένων αντισταθμιστικών τόκων πριν τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως που αναγνωρίζει την ύπαρξη οφειλής ούτε των τόκων υπερημερίας που γεννώνται μετά από την απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο διατάσσει εντούτοις τον υπολογισμό τόκων υπερημερίας έως την πλήρη εξόφληση του κύριου ποσού της οφειλής προσαυξημένου κατά τους γεγεννημένους ήδη αντισταθμιστικούς τόκους». Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι «[κ]ατ' αυτήν την προσέγγιση γίνεται διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων που αφορούν την προ της ένδικης διαδικασίας περίοδο και των τόκων υπερημερίας που αφορούν τη μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως περίοδο, δεδομένου ότι οι δεύτεροι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο της συσσωρευμένης οικονομικής απώλειας, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που προκύπτει από την απώλεια της αξίας του χρήματος».

8 — Το Γενικό Δικαστήριο παρέθεσε τη σκέψη 64 της αποφάσεως Corus UK κατά Επιτροπής (T-171/99, EU:T:2001:249), τις σκέψεις 130 έως 132 της αποφάσεως AFCon Management Consultants κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-160/03, EU:T:2005:107) καθώς και τις σκέψεις 29 και 77 έως 80 της αποφάσεως Idromacchine κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-88/09, EU:T:2011:641).

III – Η αίτηση αναιρέσεως

17. Η Επιτροπή ζητεί την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και την καταδίκη της ΙΡΚ στα δικαστικά έξοδα.

18. Η ΙΡΚ ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα.

A– Οι λόγοι αναιρέσεως και τα επιχειρήματα των διαδίκων

19. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη του τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία οι αντισταθμιστικοί τόκοι αποσκοπούν στην κάλυψη του πληθωρισμού.

20. Κατά την Επιτροπή, από την απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-104/89 και C-37/90, EU:C:2000:38, σκέψη 214) καθώς και από τη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου και ειδικότερα από την απόφαση Agraz κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-285/03, EU:T:2008:526, σκέψη 50) συνάγεται ότι οι αντισταθμιστικοί τόκοι προορίζονται να αποκαταστήσουν τις απώλειες που προκύπτουν από την απώλεια της αξίας του χρήματος από της εκδηλώσεως της ζημίας, ούτως ώστε να αντιστοιχούν στο πραγματικά διαπιστωθέν ποσοστό του πληθωρισμού, κατά την επίμαχη περίοδο, στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένη η οικεία εταιρία.

21. Η ΙΡΚ απαντά ότι το Γενικό Δικαστήριο έκανε ρητή αναφορά στην απώλεια της αξίας του χρήματος κρίνοντας ότι αυτή έπρεπε να αποκατασταθεί μέσω των αντισταθμιστικών τόκων, ότι το ετήσιο διαπιστωθέν από την Eurostat ποσοστό πληθωρισμού, για την επίμαχη περίοδο, στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο δανειστής λαμβάνεται υπόψη μόνο για να διαπιστωθεί το πραγματικό γεγονός της νομισματικής υποτιμήσεως και ότι η νομισματική αυτή υποτίμηση δεν αποτελεί τη μόνη παράμετρο υπολογισμού των αντισταθμιστικών τόκων.

22. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο ήρθε σε αντίθεση προς τη νομολογία του Δικαστηρίου, μη διακρίνοντας μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας. Μολονότι οι πρώτοι προορίζονται αποκλειστικά προς αποκατάσταση της απώλειας της αξίας της περιουσίας του δανειστή λόγω του πληθωρισμού, οι δεύτεροι αποσκοπούν επίσης στο να ενθαρρύνουν τον οφειλέτη να ρυθμίσει το χρέος του όσο το δυνατόν ταχύτερα, καθόσον είναι γενικά υψηλότεροι σε σχέση με τους αντισταθμιστικούς τόκους. Περαιτέρω, κατά την Επιτροπή, ορίζοντας κατ' αποκοπήν στο ίδιο επίπεδο αυτά τα δύο είδη τόκων στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη αυτήν τη διάκριση.

23. Η ΙΡΚ απαντά ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως παραγνωρίζει, σε αντίθεση με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, την ουσιαστική διαφορά υπολογισμού των δύο κατηγοριών τόκων, καθώς οι τόκοι υπερημερίας υπολογίζονται όχι μόνον επί της κύριας οφειλής, αλλά επίσης επί του ποσού της κύριας οφειλής πλέον των γεγεννημένων αντισταθμιστικών τόκων.

24. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κεφαλαιοποιώντας τους αντισταθμιστικούς τόκους και υπολογίζοντας τους τόκους υπερημερίας από τις 15 Απριλίου 2011.

25. Συναφώς, η Επιτροπή, που επικεντρώνει την επιχειρηματολογία της στο ζήτημα των τόκων υπερημερίας, υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να της επιβάλει αναδρομικώς την καταβολή τόκων από τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011, η οποία δεν συνεπαγόταν καταδίκη στην καταβολή τέτοιων τόκων. Καταγγέλλει, εξάλλου, την έλλειψη συνοχής εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο υπολόγισε τους τόκους υπερημερίας από τις 15 Απριλίου 2011 κρίνοντας ότι η υποχρέωση καταβολής αποζημιώσεως πηγάζει αποκλειστικά από την επίμαχη απόφαση.

26. Η IPK ισχυρίζεται ότι η απόφαση της 15ης Απριλίου 2011 είχε ως μόνο αντικείμενο την εξέταση της νομιμότητας της αποφάσεως της 13 Μαΐου 2005 και ότι το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε τις έννομες συνέπειες της αποφάσεώς του δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωσή της να καταβάλει τόκους τόσο υπερημερίας όσο και αντισταθμιστικούς. Σε σχέση ειδικότερα με τους τόκους υπερημερίας, η IPK ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δέχθηκε με την επίμαχη απόφαση ότι η υποχρέωση αυτή απέρρευε από το άρθρο 266 ΣΛΕΕ και, επιπλέον, αναγνώρισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι υποχρεούταν σε καταβολή των τόκων αυτών από τις 15 Απριλίου 2011. Κατά την IPK, οι τόκοι αυτοί πρέπει να υπολογιστούν βάσει του ποσού της κύριας οφειλής προσαυξημένου κατά τους αντισταθμιστικούς τόκους.

27. Με τον τέταρτο λόγο της, η Επιτροπή προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι, στις σκέψεις 34 και 44 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, ερμήνευσε κατά τρόπο εσφαλμένο την επίμαχη απόφαση καθώς και την απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως T-297/05 και παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά.

28. Με τις σκέψεις αυτές, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η επίμαχη απόφαση αποτελούσε τη μοναδική νομική βάση της επίμαχης κύριας οφειλής και ότι, επομένως, δεν ήταν αναγκαίο να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 266 ΣΛΕΕ επειδή δεν συνήγαγε όλες τις συνέπειες που απέρρεαν από την εκτέλεση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011.

29. Κατά την Επιτροπή, όμως, η αιτιολογία αυτή πάσχει πλάνη περί το δίκαιο, καθώς κατόπιν της ακυρώσεως της επίμαχης αποφάσεως η αρχική απόφαση χορηγήσεως «αναβίωσε». Είναι εξάλλου αντίθετη τόσο προς την επίμαχη απόφαση, που ερείδεται ρητώς στο άρθρο 266 ΣΛΕΕ, όσο και προς την απόφαση της 15ης Απριλίου 2011, η οποία ακυρώνει την επίμαχη απόφαση λόγω της παραγραφής, χωρίς να κηρύξει ανυπόστατη την αρχική απόφαση χορηγήσεως.

30. Ενώ δέχεται ότι εσφαλμένως το Γενικό Δικαστήριο δεν βασίστηκε στο άρθρο 266 ΣΛΕΕ, η IPK εκτιμά ότι αυτή η πλάνη περί το δίκαιο δεν επηρεάζει τον υπολογισμό των τόκων κατά το μέτρο που, έστω και αν το άρθρο αυτό αποτελεί τη νομική βάση της επίμαχης αποφάσεως, εντούτοις αυτό δεν σημαίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο θα έπρεπε να λάβει υπόψη την υπαίτια συμπεριφορά του δανειστή για τον υπολογισμό των τόκων.

31. Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της αποφάσεως σχετικά με το επιτόκιο των αντισταθμιστικών τόκων και χρονικό σημείο ενάρξεως των τόκων υπερημερίας είναι ανεπαρκής και αντιφατική. Κατά την Επιτροπή, είναι ανεπαρκής διότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε τα επιχειρήματά της. Είναι αντιφατική διότι το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, διαπίστωσε ότι η επίμαχη απόφαση αποτελούσε τη μόνη νομική βάση της πληρωμής και, αφετέρου, ότι οι τόκοι οφείλονταν από της εκδόσεως της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011.

32. Η IPK υποστηρίζει, από την πλευρά της, ότι η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι σαφής και ακριβής, ότι ουδεμία αντίφαση ενέχει και ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τα επιχειρήματα της Επιτροπής.

33. Με τον έκτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε τις αρχές που διέπουν τον αδικαιολόγητο πλουτισμό κατά το μέτρο που, εφόσον η Ένωση λαμβάνει σήμερα για ποσά που εισπράττονται προσωρινά επιτόκιο μόνο 0,25 %, η εφαρμογή του επιτοκίου αναχρηματοδοτήσεως προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες υπερβαίνει την πραγματική μείωση της περιουσίας του δανειστή συνεπεία της απώλειας της αξίας του χρήματος και τον πραγματικό πλουτισμό της Επιτροπής. Προσθέτει ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα από την αντίστροφη οπτική γωνία, επικαλούμενο πλουτισμό του οφειλέτη αντί να εξετάσει αν μειώθηκε η περιουσία του δανειστή. Κατά την Επιτροπή, η λύση που υιοθετήθηκε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση καταλήγει να παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα σε κακόπιστο δανειστή.

34. Η IPK υποστηρίζει ότι το επιτόκιο που λαμβάνει σήμερα η Ένωση επί των προστίμων που εισπράττονται προσωρινά είναι άνευ σημασίας και ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι αυτό το επιτόκιο είναι καθοριστικό, η Επιτροπή όφειλε να επισημάνει πόσους τόκους κατά μέσο όρο έλαβε κατά την οικεία χρονική περίοδο.

B– Εκτίμηση

35. Το ζήτημα των τόκων φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, ως ένα τεχνικό πρόβλημα σχετικά δευτερευούσης σημασίας, απρόσφορο για σφαιρική ανάλυση ή εννοιολογική προσέγγιση. Έχει όμως μεγάλη πρακτική σημασία κατά το μέτρο που το ποσό των τόκων, πόρρω του να είναι αμιγώς συμβολικό, μπορεί μερικές φορές να εγγίζει, ή και να υπερβαίνει, το ποσό της οφειλής του κεφαλαίου⁹. Το διακύβευμα μπορεί επομένως να είναι σημαντικό.

36. Μέχρι προσφάτως, η απουσία ρυθμίσεως σχετικά με τους τόκους στο δίκαιο της Ένωσης οδήγησε το Δικαστήριο να υιοθετήσει σταδιακά δικές του λύσεις νομολογιακής προελεύσεως οι οποίες ναι μεν μοιάζουν παγιωμένες ως προς την αναγνώριση της αρχής του δικαιώματος εισπράξεως τόκων, πλην όμως εξακολουθούν να κρύβουν κάποιο μυστήριο σχετικά με τη νομική βάση αυτού του δικαιώματος και την εφαρμογή του.

37. Η εξέταση της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως παρέχει επομένως την ευκαιρία στο Δικαστήριο να διευκρινίσει τη θεωρητική προσέγγισή του επί του ζητήματος αυτού στο ειδικό πλαίσιο της εφαρμογής των μέτρων που συνεπάγεται η εκτέλεση ακυρωτικής αποφάσεως.

38. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο εμπνεύστηκε από τις λύσεις που ακολουθεί η νομολογία για τον καθορισμό των οφειλόμενων τόκων προς εκτέλεση αποφάσεως περί ακυρώσεως ή μειώσεως προστίμου που επιβλήθηκε σε επιχείρηση λόγω παραβιάσεως των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης.

39. Το Γενικό Δικαστήριο, ωστόσο, παρέπεμψε επίσης σε αποφάσεις εκδοθείσες στον τομέα των αγωγών αποζημιώσεως που ασκήθηκαν στο γενικό πλαίσιο της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης ή στο ειδικό πλαίσιο των κοινοτικών υπαλληλικών υποθέσεων. Αυτόν τον τομέα, πράγματι, αφορά η πλειονότητα των αποφάσεων στις οποίες ο δικαστής της Ένωσης κλήθηκε να αποφανθεί επί του υπολογισμού των τόκων.

40. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, παραπέμποντας αδιακρίτως στις αποφάσεις που εκδόθηκαν σ' αυτούς τους δύο διαφορετικούς τομείς, μαρτυρά μια ενιαία προσέγγιση της έννοιας των τόκων, το βάσιμο της οποίας θα πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση εφόσον διαπιστωθούν σημαντικές διαφορές που εμποδίζουν μια τέτοια προσέγγιση.

⁹ — Βλ., για μια συνολική μελέτη, Van Casteren, A., «Article 215(2) EC and the question of interest», *The action for damages in Community law*, Kluwer Law International, Heukels, T., και McDonnell, A., Χάγη, 1997, σ. 199 έως 216. Βλ., επίσης, σχετικά με τους εφαρμοστέους κανόνες στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο και τη σύγκριση των εθνικών δικαϊκών συστημάτων, Kleiner, C., «Les intérêts de somme d'argent en droit international privé, ou l'imbroglio entre la procédure et le fond», *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Παρίσι, τόμος 98, αριθ. 4, 2009, σ. 639 έως 683.

41. Αρχικά θα εξετάσω ως εκ τούτου επομένως, τις αποφάσεις, οι οποίες άλλωστε είναι οι περισσότερες σε αριθμό, που εκδόθηκαν στον τομέα των αγωγών αποζημίωσης, προτού εξετάσω τις αποφάσεις σχετικά με τους οφειλόμενους τόκους προς εκτέλεση απόφασης περί ακυρώσεως ή μειώσεως προστίμου και στη συνέχεια θα επιχειρήσω, εκ του συνόλου των αποφάσεων αυτών, να αντλήσω μια συνθετική προσέγγιση βάσει της οποίας θα εξετάσω τους διάφορους λόγους αναιρέσεως.

1. Οφειλόμενοι τόκοι επί αξιώσεων αποζημίωσης

42. Από την ανάλυση των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί στον τομέα των αγωγών αποζημίωσης προκύπτει ότι η νομολογία έχει λάβει σαφώς θέση επί της αρχής της διακρίσεως μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας και των κύριων συνεπειών που απορρέουν από τη διάκριση αυτή, ωστόσο εξακολουθούν να υφίστανται αμφιβολίες που φανερώνουν δισταγμό σχετικά με την πραγματική διάσταση αυτής της διακρίσεως καθώς και σχετικά με την ύπαρξη ενός πραγματικά συνεπούς συστήματος.

43. Θα περιγράψω τις εξελίξεις αυτές εξετάζοντας καταρχάς την ίδια την αρχή της διακρίσεως, προτού εξετάσω τη μεταχείριση που επιφυλάχθηκε από τη νομολογία στους αντισταθμιστικούς τόκους και ακολούθως στους τόκους υπερημερίας.

44. Μια από τις πρώτες υποθέσεις που αποτελεί την αφετηρία της διακρίσεως μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας έθετε το ζήτημα σε ποιο βαθμό ένας υπάλληλος μπορούσε να λάβει τόκους επί των επιδομάτων και αποζημιώσεων τα οποία μπορούσε να αξιώσει κατόπιν της ακυρώσεως της απόφασης περί μη αποδοχής της παραιτήσεώς του. Η αρνητική απάντηση που δόθηκε στην απόφαση *Campolongo* κατά *Haute Autorité* (27/59 και 39/59, EU:C:1960:35) διακρίνει τους τόκους υπερημερίας, που ορίζονται ως αυτοί που «αποτελούν κατά κανόνα την κατά νόμο εκτίμηση και καθορισμό της ζημίας που προξενήθηκε από την καθυστέρηση κατά την εκτέλεση μιας υποχρεώσεως, καθυστέρηση η οποία πρέπει να διαπιστωθεί με προηγούμενη όχληση»¹⁰, από τους αντισταθμιστικούς τόκους, που «οφείλονται ως αποζημίωση για μη εκτέλεση μιας υποχρεώσεως χωρίς να χρειάζεται προηγούμενη όχληση» και των οποίων «[η] καταβολή προϋποθέτει ζημία»¹¹. Κατά την απόφαση αυτή, το αίτημα καταβολής τόκων έπρεπε να απορριφθεί αλλά για διαφορετικούς λόγους ανάλογα με το αν αφορούσε τόκους υπερημερίας ή αντισταθμιστικούς. Στην πρώτη περίπτωση, δεν ήταν δυνατή η καταβολή τόκων υπερημερίας «εφόσον καμία σχετική ρύθμιση δεν απαντά» στο κοινοτικό δίκαιο¹², ενώ, στη δεύτερη περίπτωση, ήταν η έλλειψη αποδείξεως ή ακόμα και απλώς η έλλειψη επικλήσεως ζημίας η οποία συνεπαγόταν την απόρριψη του αιτήματος καταβολής αντισταθμιστικών τόκων.

45. Αφού εξέδωσε πολυάριθμες αποφάσεις από τις οποίες άντλησε τις δικονομικές συνέπειες της διακρίσεως, κυρίως υπό το πρίσμα της αρχής του απαραδέκτου της προβολής νέων αιτημάτων¹³, το Δικαστήριο, στην απόφασή του *Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi* κ.λπ. (C-136/92 P, EU:C:1994:211), που εκδόθηκε επί υποθέσεως αφορώσας την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν οι μόνιμοι ή άλλοι υπάλληλοι της Ένωσης κατά την εκκαθάριση καθυστερούμενων αποδοχών, επιβεβαίωσε εκ νέου την αρχή αυτής της διακρίσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι αυτό το ίδιο είχε προβεί στη διάκριση αυτών των δύο κατηγοριών τόκων, ειδικότερα για να αποφασίσει, ενόψει των διαδικαστικών στοιχείων που προσidiaζαν σε κάθε μία από τις υποθέσεις που είχαν τεθεί ενώπιόν του, ότι τα

10 — Βλ. Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 525.

11 — Βλ. Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 525.

12 — Όπ.π.

13 — Αποφάσεις *Roumengous Carpentier* κατά *Επιτροπής* (158/79, EU:C:1985:2, σκέψεις 8 έως 14)· *Amesz* κ.λπ. κατά *Επιτροπής* (532/79, EU:C:1985:3, σκέψεις 11 έως 17)· *Battaglia* κατά *Επιτροπής* (737/79, EU:C:1985:4, σκέψεις 6 έως 13)· *Amman* κ.λπ. κατά *Συμβουλίου* (174/83, EU:C:1985:288, σκέψη 13)· *Culmsee* κ.λπ. κατά *ΟΚΕ* (175/83, EU:C:1985:289, σκέψη 13) και *Allo* κ.λπ. κατά *Επιτροπής* (176/83, EU:C:1985:290, σκέψη 19).

αιτήματα επιδικάσεως αντισταθμιστικών τόκων δεν ήταν παραδεκτά, ενώ τα αιτήματα επιδικάσεως τόκων υπερημερίας ήταν παραδεκτά μεν, αβάσιμα δε¹⁴. Κατέληξε δε στο συμπέρασμα ότι δεν μπορούσε να γίνει δεκτό, υπό τις περιστάσεις αυτές, ότι η διάκριση δεν αναγόταν στη νομολογία του Δικαστηρίου¹⁵.

46. Κατά τρόπο που έχει ήδη καταστεί σημείο αναφοράς, η απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2000:38), η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως, τόνισε εκ νέου ότι «πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των τόκων υπερημερίας και των αντισταθμιστικών τόκων»¹⁶, συνάγοντας τον κανόνα ότι η απόφαση του Δικαστηρίου επί των τόκων υπερημερίας δεν μπορεί να έχει επίπτωση επί της τύχης των αντισταθμιστικών τόκων.

47. Η απάντηση που δόθηκε στις αποφάσεις αυτές έχει επομένως αναχθεί σε αρχή. Επιπλέον, οι ορισμοί που δόθηκαν με τις αποφάσεις Campolongo κατά Haute Autorité (EU:C:1960:35) και Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2000:38) παρείχαν ενδείξεις σχετικά με τη διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας.

48. Θα εξετάσω διαδοχικά τις δύο κατηγορίες τόκων, αρχίζοντας από τους αντισταθμιστικούς τόκους.

Οι αντισταθμιστικοί τόκοι

49. Στο πεδίο των αποζημιωτικών διαφορών, το αντικείμενο των αντισταθμιστικών τόκων είναι κυρίως η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από τη μεταγενέστερη του ζημιογόνου γεγονότος απώλεια της αξίας του χρήματος. Αυτοί οι τόκοι αποτελούν επομένως εργαλείο επανεκτιμήσεως της ζημίας που επιτρέπει την απαλλαγή του οφειλέτη από τη διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών προσαρμόζοντας την υποχρέωση που τον βαρύνει στην αξία του χρέους. Η καταβολή τους συνάδει προς τη σκέψη ότι η ζημία υπολογίζεται με βάση τα δεδομένα κατά τον χρόνο επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος, η νομισματική δε έκφρασή της πρέπει να επικαιροποιείται κατά τον χρόνο του δικαστικού καθορισμού της.

50. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι η αποδοχή των αντισταθμιστικών τόκων καλύπτει κατ' ουσίαν γενικότερα όλες τις αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από το χρονικό διάστημα που διέρρευσε από την επέλευση του ζημιογόνου γεγονότος έως τον χρόνο εκτιμήσεώς του από τον δικαστή. Η έννοια αυτή καλύπτει επομένως επίσης τόσο την οικονομική ζημία που συνδέεται με τη μη κάρπωση των ωφελημάτων που προέρχονται από παραγωγική δραστηριότητα¹⁷ όσο και τη ζημία που αντιστοιχεί στην απώλεια τόκων που προκλήθηκε από τη μη δυνατότητα τοποθετήσεως του οφειλόμενου ποσού σε τράπεζα¹⁸.

51. Αποτελώντας συστατικό στοιχείο της ζημίας, οι αντισταθμιστικοί τόκοι θεμελιώνονται στις αρχές που διέπουν την αποκατάσταση της ζημίας στο πλαίσιο της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης. Βάσει της αρχής της πλήρους αποκαταστάσεως της επενεχθείσας ζημίας, η αποζημίωση «σκοπεί στην αποκατάσταση, στο μέτρο του δυνατού, της παρουσίας του θύματος [...]. Εξ αυτού έπεται ότι πρέπει [...] να ληφθεί υπόψη η υποτίμηση του νομίσματος που έχει επέλθει μετά την επέλευση του ζημιογόνου γεγονότος»¹⁹.

52. Η αποζημιωτική λειτουργία των αντισταθμιστικών τόκων έχει εξάλλου δύο κύριες συνέπειες.

14 — Σκέψη 35.

15 — Όπ.π.

16 — Σκέψη 55.

17 — Βλ. απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2000:38, σκέψεις 43 και 214).

18 — Βλ. απόφαση Berti κατά Επιτροπής (131/81, EU:C:1985:72, σκέψη 16).

19 — Βλ. απόφαση Grifoni κατά Επιτροπής (C-308/87, EU:C:1994:38, σκέψη 40).

53. Πρώτον, εξηγεί ότι το Δικαστήριο υπήγαγε την καταβολή τους στις κλασικές προϋποθέσεις στοιχειοθετήσεως της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης. Παραπέμποντας σε πάγια νομολογία, το Δικαστήριο έκρινε ότι «για να μπορεί ο ενάγων να αξιώσει την καταβολή αντισταθμιστικών τόκων, απαιτείται να αποδείξει την συνδρομή των όρων που θεμελιώνουν την ύπαρξη εξωσυμβατικής ευθύνης»²⁰. Διευκρίνισε, ωστόσο, ότι η αποκατάσταση της ζημίας στο πλαίσιο της εξωσυμβατικής ευθύνης «έχει ως αντικείμενο να αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την περιουσία του θύματος»²¹ και ότι, «[κ]ατά συνέπεια, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θεμελιώνουν την ύπαρξη εξωσυμβατικής ευθύνης, οι αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από το χρονικό διάστημα που διέρρευσε μεταξύ της επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος και της ημερομηνίας καταβολής της αποζημιώσεως δεν μπορούν να αγνοηθούν [...], στο μέτρο που πρέπει να ληφθεί υπόψη η μείωση της αξίας του νομίσματος»²².

54. Δεύτερον, ο αποζημιωτικός χαρακτήρας των αντισταθμιστικών τόκων εξηγεί ότι αυτοί, κατά κανόνα, υπολογίζονται βάσει της ζημίας που πράγματι υπέστη ο ενάγων και, ως εκ τούτου, αφού συνεκτιμηθεί το ποσοστό πληθωρισμού κατά την επίμαχη περίοδο. Η αρχή αυτή φαίνεται να μην αμφισβητείται, μολοντί η συγκεκριμένη εφαρμογή της οδηγεί σε λύσεις που ενδεχομένως ποικίλλουν.

55. Η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου καταδεικνύει, πράγματι, ότι το Δικαστήριο υπολογίζει, κατά κανόνα²³, το ποσό των αντισταθμιστικών τόκων παραπέμποντας στο ποσοστό πληθωρισμού, ακόμα και αν αυτό το ποσοστό θεωρείται ως σημείο αφετηρίας από το οποίο ο δικαστής μπορεί να αποκλίνει στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως του ποσού της ζημίας. Στην απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2000:38) που εκδόθηκε στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-104/89 και C-37/90, το Δικαστήριο έκρινε, στην πρώτη υπόθεση, ότι οι ενάγοντες δικαιούνταν να απαιτήσουν τους τόκους «που αντιστοιχούν στο ύψος του πληθωρισμού για την περίοδο από την ημερομηνία επελεύσεως της ζημίας μέχρι την ημερομηνία δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως»²⁴ και, κατά συνέπεια, συνυπολόγισε στην αποζημίωση τόκους με επιτόκιο ύψους 1,85 % σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και τις υποδείξεις του πραγματογνώμονα, αφού, επιπλέον, επισήμανε ότι ένα τέτοιο επιτόκιο φαινόταν «εύλογο και οικονομικώς προσήκον»²⁵. Το Δικαστήριο διαπίστωσε, στη δεύτερη υπόθεση, ότι, σύμφωνα με την έκθεση του πραγματογνώμονα, το ποσοστό πληθωρισμού ανερχόταν σε 1,2 % κατά μέσο όρο κατά την επίμαχη περίοδο και αποφάσισε, κατά το μέτρο που αυτό ήταν «εύλογο και δίκαιο», να συνυπολογίσει στην οφειλόμενη αποζημίωση αντισταθμιστικούς τόκους με επιτόκιο 1,5 %²⁶.

56. Το Γενικό Δικαστήριο ακολούθησε σε ένα αρχικό στάδιο τις νομολογιακές αυτές λύσεις.

57. Συγκεκριμένα, στην απόφαση Camar κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (T-260/97, EU:T:2005:283), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η απώλεια της αξίας του χρήματος έπρεπε να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημίωσης σε μια εταιρία εγκατεστημένη στην Ιταλία «σύμφωνα με τους επίσημους δείκτες που καταρτίζει [στο κράτος αυτό], ο αρμόδιος εθνικός οργανισμός, από την ημερομηνία της επελεύσεως της ζημίας»²⁷.

20 — Βλ. απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2000:38, σκέψη 50).

21 — Όπ.π. (σκέψη 51).

22 — Όπ.π.

23 — Στο πλαίσιο αυτό, η απόφαση Grifoni κατά Επιτροπής (EU:C:1990:134), στην οποία το Δικαστήριο χορήγησε, χωρίς ιδιαίτερη εξήγηση, ένα «κατ' αποκοπήν» ποσό για να ληφθεί υπόψη η νομισματική υποτίμηση οκτώ ετών, αποτελεί εξαιρετική περίπτωση.

24 — Σκέψη 220.

25 — Σκέψη 221.

26 — Σκέψη 352.

27 — Σκέψη 139.

58. Η απόφαση Agraz κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:T:2008:526) αποτελεί ένα άλλο ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα των νομολογιακών αρχών που διέπουν τον υπολογισμό των αντισταθμιστικών τόκων. Ειδικότερα, αφορούσε τον καθορισμό του επιτοκίου των οφειλόμενων από την Επιτροπή αντισταθμιστικών τόκων επί αποζημιώσεως που αντιστοιχούσε σε αύξηση του ποσού ενισχύσεως στην παραγωγή, το οποίο είχε υπολογιστεί με εσφαλμένο τρόπο. Μολονότι 84 ενάγουσες εταιρίες είχαν συμφωνήσει για το ζήτημα αυτό με την Επιτροπή, καθορίζοντας το επιτόκιο των αντισταθμιστικών τόκων βάσει του επιτοκίου της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, εντούτοις τρεις άλλες εταιρίες δεν συμφώνησαν με την Επιτροπή αν και ζητούσαν την εφαρμογή ίδιου επιτοκίου. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τελικά το αίτημά τους και έκρινε ότι η απώλεια της αξίας του χρήματος «αντικατοπτρίζεται στο ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού που διαπίστωσε η Eurostat [...] στο κράτος μέλος όπου [είχαν] την έδρα τους οι εν λόγω εταιρίες»²⁸. Το σκεπτικό της αποφάσεως με το οποίο απορρίπτεται ο λόγος που αντλείται από την ύπαρξη διακριτικής μεταχειρίσεως μεταξύ των εταιριών που συμφώνησαν και των λοιπών είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικό. Το Γενικό Δικαστήριο επισημαίνει πράγματι ότι οι πρώτες διαφοροποιούνται από τις δεύτερες, «δεδομένου ότι κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν κατέδειξε ότι αυτές υπέστησαν απώλεια εισοδημάτων εκ του γεγονότος ότι μπορούσαν να τοποθετήσουν τα επίμαχα ποσά»²⁹. Αυτή η απόφαση φωτίζει, επομένως, το γεγονός ότι ο καθορισμός του επιτοκίου των αντισταθμιστικών τόκων στο ύψος του επιτοκίου της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, θα δικαιολογείτο μόνον όταν η επενεχθείσα ζημία δεν περιορίζεται στην απώλεια της αγοραστικής δυνάμεως που συνδέεται με την απώλεια της αξίας του χρήματος, αλλά περιλαμβάνει επίσης μια πρόσθετη απώλεια εισοδημάτων λόγω της αδυναμίας τοποθέτησεως των οφειλομένων ποσών.

59. Η απόφαση Idromacchine κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:T:2011:641), παρατιθέμενη πλειστάκις στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, μολονότι διατύπωσε την ίδια αρχή, άντλησε ωστόσο μια διαφορετική έννομη συνέπεια. Αφού επιβεβαίωσε εκ νέου την αρχή κατά την οποία η απώλεια της αξίας του χρήματος «αντικατοπτρίζεται στο ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού που διαπίστωσε η Eurostat [...] στο οικείο κράτος μέλος όπου έχουν την έδρα τους οι [οικείες] εταιρίες»³⁰, το Γενικό Δικαστήριο, στην επόμενη σκέψη³¹, καταλήγει, με συλλογισμό προφανώς επαγωγικό, στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή πρέπει να καταβάλει αντισταθμιστικούς τόκους «με βάση το καθοριζόμενο από την ΕΚΤ επιτόκιο για τις κυριότερες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, που ίσχυε για την οικεία περίοδο, προσαυξημένο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες».

60. Μου διαφεύγει εντελώς η δικαιολόγηση μιας τέτοιας λύσεως. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι απουσιάζει ένας συνδεδετικός κρίκος στη συλλογιστική, δηλαδή ότι το καθοριζόμενο από την ΕΚΤ επιτόκιο για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, αντικατόπτριζε, για την επίμαχη περίοδο, το ποσοστό πληθωρισμού στο οικείο κράτος μέλος. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι το καθοριζόμενο από την ΕΚΤ επιτόκιο για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως αποτελεί εργαλείο της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ που επιτρέπει στο θεσμικό αυτό όργανο να ασκεί επιρροή στα επιτόκια και στην τραπεζική ρευστότητα. Δεν θα μπορούσε, σε καμία περίπτωση, να εκλαμβάνεται ως αντανάκλαση του μέσου ποσοστού πληθωρισμού στην Ένωση ή στη ζώνη του ευρώ.

61. Από την ανάλυση των λύσεων που έχουν συναχθεί για το καθεστώς των τόκων υπερημερίας προκύπτει παρόμοια αβεβαιότητα.

28 — Σκέψη 50.

29 — Σκέψη 52.

30 — Σκέψη 77.

31 — Σκέψη 78.

β) Οι τόκοι υπερημερίας

62. Αφού, αρχικώς, αρνήθηκε την καταβολή τόκων καθυστερήσεως «εφόσον καμία σχετική ρύθμιση [σχετικά με τόκους τέτοιου είδους] δεν απαντά στο κοινοτικό δίκαιο»³², το Δικαστήριο, στη συνέχεια, κατοχύρωσε, χωρίς να υπάρχει καμία διάταξη σε σχετικό νομοθέτημα, το «παραδεκτό» της «αναζητήσεως τόκων»³³, βασιζόμενο στις γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, στις οποίες παρέπεμπε ρητώς το άρθρο 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, στη συνέχεια δε το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, νυν άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ³⁴.

63. Η αρχή αυτή, η οποία έχει συναχθεί από τη συγκριτική εξέταση των αρχών που ισχύουν στις εθνικές έννομες τάξεις, βρίσκει πλέον, τουλάχιστον για τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι κάθε οφειλέτη, το νομικό της θεμέλιο στον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 2342/2002 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2002, για τη θέσπιση των κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1605/2002 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Δημοσιονομικού Κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³⁵, και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 86 του κανονισμού αυτού, το οποίο προβλέπει ότι κάθε απαίτηση που δεν έχει ως γενεσιουργό αίτιο δημόσια σύμβαση προμηθειών και υπηρεσιών που αναφέρονται στον τίτλο V του εν λόγω κανονισμού συνοδεύεται από τόκους υπερημερίας, των οποίων το επιτόκιο αντιστοιχεί σ' αυτό που εφαρμόζεται από την ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησεως προσαυξημένο κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες³⁶.

32 — Απόφαση Campolongo κατά Haute Autorité (EU:C:1960:35, σ. 826 και 827).

33 — Το Δικαστήριο δεν χαρακτηρίζει τους τόκους αυτούς ως «τόκους υπερημερίας».

34 — Αποφάσεις DGV κ.λπ. κατά ΕΟΚ (241/78, 242/78 και 245/78 έως 250/78, EU:C:1979:227, σκέψη 22)· Dumortier κ.λπ. κατά Συμβουλίου (64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 και 45/79, EU:C:1979:223, σκέψη 25)· Ireks-Arkady κατά ΕΟΚ (238/78, EU:C:1979:226, σκέψη 20)· Interquell Stärke-Chemie και Diamalt κατά ΕΟΚ (261/78 και 262/78, EU:C:1979:22, σκέψη 23)· Pauls Agriculture κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (256/81, EU:C:1983:138, σκέψη 17)· Birra Wührer κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (256/80, 257/80, 265/80, 267/80, 5/81, 51/81 και 282/82, EU:C:1984:341, σκέψη 37), και Sofrimport κατά Επιτροπής (C-152/88, EU:C:1990:259, σκέψη 32). Βλ., επίσης, απόφαση Schneider Electric κατά Επιτροπής (T-351/03, EU:T:2007:212, σκέψη 340).

35 — ΕΕ L 357, σ. 1. Ο κανονισμός αυτός άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2003.

36 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση SGL Carbon κατά Επιτροπής (T-68/04, EU:T:2008:414, σκέψη 145).

64. Κατά πάγια νομολογία, η οποία στηρίζεται στην αντίληψη ότι δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν τόκοι υπερημερίας επί απαιτήσεως της οποίας το ποσό δεν είναι γνωστό, η υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας μπορεί να στοιχειοθετηθεί μόνο στην περίπτωση όπου η κύρια απαίτηση είναι «βεβαία ως προς το ποσό ή τουλάχιστον προσδιορίσιμη βάσει δεδομένων αντικειμενικών στοιχείων»³⁷.

65. Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι το ποσό της οφειλόμενης αποζημίωσης πρέπει να συνοδεύεται από τόκους υπερημερίας από τον χρόνο δημοσιεύσεως της αποφάσεως με την οποία διαπιστώνεται η υποχρέωση αποκαταστάσεως της ζημίας³⁸.

66. Ο χρόνος αυτός αντιστοιχεί, στις περισσότερες περιπτώσεις, στον χρόνο εκδόσεως του τίτλου με τον οποίο βεβαιώνεται η απαίτηση. Οι τόκοι υπερημερίας επί των εξόδων δεν μπορούν να αρχίσουν να τρέχουν παρά μόνον από την ημερομηνία εκδόσεως της διατάξεως που τους καθορίζει³⁹.

67. Εντούτοις, αν η κύρια οφειλή, κατά τον χρόνο δημοσιεύσεως της αποφάσεως, δεν είναι ούτε βεβαία ούτε προσδιορίσιμη, οι τόκοι υπερημερίας μπορούν να τρέχουν μόνον από τον χρόνο δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί εκκαθαρίσεως της ζημίας⁴⁰.

68. Επιβάλλεται σε αυτό το σημείο μια σημαντική διευκρίνιση. Η λύση που μόλις προεξεθέσα, σύμφωνα με την οποία οι τόκοι αρχίζουν να τρέχουν από την απόφαση που βεβαιώνει την υποχρέωση αποκαταστάσεως της ζημίας ή συνεπάγεται εκκαθάριση της ζημίας, δεν εφαρμόζεται, εξ ορισμού, παρά μόνο στο πεδίο των αποζημιωτικών διαφορών, το οποίο χαρακτηρίζεται από την απουσία προηγούμενου καθορισμού του ποσού της οφειλής του κεφαλαίου, και το οποίο κατ' ανάγκη καθορίζεται από τον δικαστή. Αντιθέτως, όταν η κύρια οφειλή έχει εκ των προτέρων προσδιορισθεί ως

37 — Βλ. αποφάσεις Amman κ.λπ. κατά Συμβουλίου (174/83, EU:C:1986:339, σκέψεις 19 και 20)· Culmsee κ.λπ. κατά ΟΚΕ (175/83, EU:C:1986:340, σκέψεις 19 και 20)· Allo κ.λπ. κατά Επιτροπής (176/83, EU:C:1986:341, σκέψεις 19 και 20)· Agostini κ.λπ. κατά Επιτροπής (233/83, EU:C:1986:342, σκέψεις 19 και 20)· Ambrosetti κ.λπ. κατά Επιτροπής (247/83, EU:C:1986:343, σκέψεις 19 και 20)· Delhez κ.λπ. κατά Επιτροπής (264/83, EU:C:1986:344, σκέψεις 20 και 21) —αυτές οι έξι υποθέσεις αφορούσαν αιτήσεις υπαλλήλων της Ένωσης για την καταβολή τόκων καθυστέρησεως επί των οφειλόμενων αναδρομικών αποδοχών κατόπιν της εκδόσεως, προς εκτέλεση αποφάσεως του Δικαστηρίου με την οποία ακυρώνεται προηγούμενος κανονισμός, ενός κανονισμού περί προσαρμογής των αμοιβών και των διοριστικών συντελεστών με αναδρομικό αποτέλεσμα· το Δικαστήριο κρίνει ότι η οφειλή καθίσταται βεβαία ή προσδιορίσιμη μόνο με την έναρξη ισχύος του τελευταίου αυτού κανονισμού, λόγω της εξουσίας εκτιμήσεως του Συμβουλίου καμία βεβαιότητα σχετικά με το ποσό των προσαρμογών δεν υπήρχε προτού το θεσμικό αυτό όργανο ασκήσει τις αρμοδιότητές του· de Szy-Tarisse και Feyaerts κατά Επιτροπής (314/86 και 315/86, EU:C:1988:471, σκέψη 33) —αίτημα τόκων υπερημερίας επί των συμπληρωματικών μισθών που καταβλήθηκαν κατόπιν αποφάσεως της Επιτροπής που εκδόθηκε προς εκτέλεση αποφάσεως με την οποία ακυρώθηκε η απόφαση διορισμού των προσφευγόντων ως δοκίμων υπαλλήλων καθόσον αφορούσε τον καθορισμό του βαθμού και του κλιμακίου· το Δικαστήριο κρίνει ότι οι τόκοι πρέπει να αρχίσουν να τρέχουν όχι από τις ενστάσεις δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά από την απόφαση βάσει της οποίας διενεργήθηκε νέα κατάταξη, και η οποία κατέστησε βεβαία την απαίτηση—, και Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ. (EU:C:1994:211, σκέψη 53). Βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις Herkenrath κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-16/89, EU:T:1992:24, σκέψη 31)· Weir κατά Επιτροπής (T-361/94, EU:T:1996:37, σκέψη 52) —το Γενικό Δικαστήριο προσθέτει μια επιπλέον προϋπόθεση για την καταβολή τόκων υπερημερίας, κρίνοντας ότι οι τόκοι αυτοί οφείλονται μόνον όταν η κύρια απαίτηση είναι βεβαία ή προσδιορίσιμη και εφόσον η καταβολή της αποζημίωσης, «στη συνέχεια, καθυστέρησε αδικαιολογήτως από τη διοίκηση»· Pfoeschner κατά Επιτροπής (T-285/94, EU:T:1995:214, σκέψεις 55 και 56) —αίτημα ακυρώσεως εκκαθαριστικού σημειώματος συντάξεως το οποίο εφαρμόζει διορθωτικό συντελεστή 100 στην οφειλόμενη σύνταξη για συνταξιούχο που κατοικεί στην Ελβετία· αφού ακύρωσε το εκκαθαριστικό σημείωμα συντάξεως του Δεκεμβρίου 1993 και διαπίστωσε ότι, από τον μήνα αυτό, η οφειλή ήταν απαιτητή και βεβαία ως προς το ποσό της, καθώς υπήρχε διορθωτικός συντελεστής για την Ελβετία, ανώτερος του 100, το Γενικό Δικαστήριο καθορίζει το σημείο αφετηρίας των τόκων υπερημερίας επί των αναδρομικών οφειλόμενων ποσών συντάξεων ανάλογα με τις προθεσμίες κατά τις οποίες έπρεπε να πραγματοποιηθεί κάθε πληρωμή, βάσει του εφαρμοστέου καθεστώτος συντάξεως· Hivonnet κατά Συμβουλίου (T-188/03, EU:T:2004:194, σκέψη 45)· Camar κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:T:2005:283, σκέψεις 135 και 144 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και Schneider Electric κατά Επιτροπής (EU:T:2007:212, σκέψη 344) καθώς και τη διάταξη Marcuccio κατά Επιτροπής (T-176/04 DEP II, EU:T:2011:616, σκέψη 36). Βλ., επίσης, διάταξη Michel κατά Επιτροπής (F-44/13, EU:F:2014:40, σκέψη 82). Βλ., τέλος, απόφαση ΑΑ κατά Επιτροπής (F-101/09, EU:F:2011:133, σκέψη 109), στην οποία επισημαίνεται ότι «υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας συντρέχει εφόσον η κύρια οφειλή δεν είναι μόνο βεβαία ως προς το ποσό της, αλλά επίσης προσδιορίσιμη βάσει αντικειμενικών δεδομένων». Εντύπωση προκαλεί η διαπίστωση αυτή καθώς η προϋπόθεση σχετικά με τον προσδιορισθέντα ή προσδιορίσιμο χαρακτήρα του ποσού της οφειλής είναι διαζευκτική και όχι σωρευτική.

38 — Βλ. αποφάσεις Roumengous Carpentier κατά Επιτροπής (158/79, EU:C:1985:2, σκέψη 11)· Battaglia κατά Επιτροπής (737/79, EU:C:1985:4, σκέψη 10)· Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:1992:217, σκέψη 35) —το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι τόκοι υπερημερίας αρχίζουν να τρέχουν από την έκδοση της παρεμπιπτούσας αποφάσεως του η οποία, αν μεν δεν καθορίζει την ακριβή διάσταση της ζημίας, εντούτοις προσδιορίζει τα απαραίτητα στοιχεία για τον υπολογισμό της— καθώς και τις αποφάσεις Camar κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:T:2005:283, σκέψεις 135 και 144) και Schneider Electric κατά Επιτροπής (EU:T:2007:212, σκέψη 343).

39 — Βλ. απόφαση Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:1992:217, σκέψη 35) και Camar κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:T:2005:283, σκέψη 144).

40 — Βλ. αποφάσεις Camar κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:T:2005:283, σκέψεις 144 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) καθώς και Schneider Electric κατά Επιτροπής (EU:T:2007:212, σκέψη 344).

προς το ύψος της, η νομολογία, στις περισσότερες περιπτώσεις, αναγνωρίζει ότι οι τόκοι υπερημερίας αρχίζουν να τρέχουν από τον χρόνο κατά τον οποίο ο οφειλέτης οχλείται προς εκπλήρωση της υποχρέωσής του⁴¹. Στο πεδίο των υπαλληλικών διαφορών, οι τόκοι υπερημερίας επί των οφειλόμενων ποσών δυνάμει των διατάξεων του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως αρχίζουν, κατά κανόνα, να τρέχουν από την ημερομηνία ασκήσεως της διοικητικής ενστάσεως, δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως ή από την ημερομηνία κατά την οποία τα ποσά αυτά έπρεπε να καταβληθούν, αν η ημερομηνία αυτή είναι μεταγενέστερη της πρώτης⁴².

69. Σχετικά με το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας, αυτό καθορίζεται εν γένει, χωρίς ιδιαίτερη αιτιολόγηση, ως ένα σταθερό επιτόκιο που αντιστοιχεί πράγματι, κατά την πρόσφατη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου, στο επιτόκιο που εφαρμόζεται από την ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες⁴³.

70. Πολλοί γενικοί εισαγγελείς, μεταξύ των οποίων οι F. Mancini⁴⁴, G. Slynn⁴⁵, W. Van Gerven⁴⁶ και G. Tesaurο⁴⁷, επιχείρησαν να συναγάγουν κατευθυντήριες γραμμές για το ζήτημα. Παρουσίασαν αντικρουόμενες λύσεις οι οποίες συνίστανται στη χρήση είτε ενός σταθερού επιτοκίου, προσδιορισμένου από το δικαστή με βάση την «τρέχουσα οικονομική πραγματικότητα»⁴⁸, είτε, αντιθέτως, με βάση «το ύψος των τόκων υπερημερίας, το οποίο κατά το χρονικό σημείο της εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ισχύει στο κράτος μέλος στο οποίο οι ενάγοντες ασκούν το επάγγελμά τους και όπου κανονικά θα χρησιμοποιήσουν ή θα τοποθετήσουν το ποσό [...] που τους επιδικάζεται»⁴⁹. Χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση του άνω ζητήματος, θα πρέπει να ελεγχθεί αν οι λύσεις που μόλις προεξέθεσα μπορούν να ισχύσουν και για τους τόκους που οφείλονται επί αποζημιωτικών απαιτήσεων.

2. Οι οφειλόμενοι τόκοι επί των απαιτήσεων περί επιστροφής

71. Η νομολογία στο πεδίο αυτό ανάγεται στην απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου Corus UK κατά Επιτροπής (EU:T:2001:249). Η απόφαση αυτή εκδόθηκε επί διαφοράς που γεννήθηκε κατόπιν αποφάσεως με την οποία μειώθηκε το ποσό προστίμου που επιβλήθηκε από την Επιτροπή σε επιχείρηση λόγω παραβιάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού. Το ζήτημα που ετέθη αφορούσε το ποσό των οφειλόμενων από την Επιτροπή τόκων επί του ποσού το οποίο αυτή επέστρεψε, ποσό που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του ποσού του αρχικώς καταβληθέντος προστίμου και αυτού που καθορίστηκε από το Γενικό Δικαστήριο.

72. Κινούμενο στο πεδίο των μέτρων που συνεπάγεται η εκτέλεση της ακυρωτικής αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η υποχρέωση αποκαταστάσεως του συνόλου ή μέρους του καταβληθέντος προστίμου περιελάμβανε όχι μόνον το ποσό του κεφαλαίου του αδικαιολογήτως καταβληθέντος προστίμου, αλλά επίσης και τους τόκους υπερημερίας που γεννήθηκαν από το ποσό

41 — Βλ., για μια λεπτομερή ανάλυση της νομολογίας σ' αυτόν τον τομέα, Van Casteren, A., «Article 215(2) EC and the question of interest», *The action for damages in Community law*, Kluwer Law International, Heukels, T., και McDonnell, A., Χάγη, 1997, σ. 211.

42 — Βλ. αποφάσεις Jacquemart κατά Επιτροπής (114/77, EU:C:1978:156, σκέψη 26)· Razzouk και Beydoun κατά Επιτροπής (75/82 και 117/82, EU:C:1984:116, σκέψη 19)· Roumenegous Carpentier κατά Επιτροπής (EU:C:1985:2, σκέψη 11)· Amesz κ.λπ. κατά Επιτροπής (EU:C:1985:3, σκέψη 14), και Battaglia κατά Επιτροπής (EU:C:1985:4, σκέψη 10).

43 — Βλ. αποφάσεις που παρατίθενται από τον Van Casteren, A., «Article 215(2) EC and the question of interest», *The action for damages in Community law*, Kluwer Law International, Heukels, T., και McDonnell, A., Χάγη, 1997, σ. 203, ο οποίος υπογραμμίζει τον σχετικά αυθαίρετο τρόπο με τον οποίο ο δικαστής της Ένωσης επιλέγει το εφαρμοστέο επιτόκιο.

44 — Βλ. σημείο 8 των προτάσεων Pauls Agriculture κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (256/81, EU:C:1983:91).

45 — Βλ. Συλλογή 1986, σ. 2819 και 2820 των προτάσεων Leussink κατά Επιτροπής (169/83 και 136/84, EU:C:1986:265).

46 — Βλ. σημείο 51 των προτάσεων Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:1992:34).

47 — Βλ. σημείο 26 των προτάσεων Grifoni κατά Επιτροπής (C-308/87, EU:C:1993:362).

48 — Βλ. Συλλογή 1986, σ. 2819 και 2820 των προτάσεων Leussink κατά Επιτροπής (EU:C:1986:265).

49 — Βλ. σημείο 51 των προτάσεων Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:1992:34).

αυτό, επειδή, όπως εξήγησε, «η καταβολή τόκων *υπερημερίας* [⁵⁰] επί του αχρεωστήτως εξοφληθέντος ποσού παρίσταται ως απαραίτητο συστατικό στοιχείο της υποχρέωσης της Επιτροπής προς επαναφορά της προτεραίας καταστάσεως κατόπιν της ακυρωτικής αποφάσεως ή στα πλαίσια αποφάσεως πλήρους δικαιοδοσίας, εφόσον η εις το ακέραιον επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος προστίμου είναι αδύνατον να μη λαμβάνει υπόψη στοιχεία, όπως η παρέλευση του χρόνου, ικανά να μειώσουν στην πραγματικότητα, την αξία της αποκαταστάσεως»⁵¹.

73. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η ορθή εκτέλεση μιας τέτοιας αποφάσεως απαιτεί, προκειμένου ο δανειστής να επανέλθει πλήρως στην κατάσταση που θα έπρεπε νομίμως να ευρίσκεται αν δεν είχε εκδοθεί η ακυρωθείσα πράξη, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η αποκατάσταση αυτή επήλθε μόλις μετά την πάροδο μάλλον μακρού χρονικού διαστήματος κατά τη διάρκεια του οποίου δεν μπορούσε να έχει στη διάθεσή του ποσά που είχε καταβάλει αχρεωστήτως.

74. Σχετικά με το επιτόκιο του οφειλόμενου τόκου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, παραπέμποντας σε μια γενικά παραδεδεγμένη αρχή του εθνικού δικαίου των κρατών μελών στο πεδίο του αδικαιολόγητου πλουτισμού, ότι αυτό έπρεπε, κατ' αρχήν, να είναι ίσο με το «επιτόκιο του νομίμου ή δικαστικώς οριζόμενου τόκου, χωρίς κεφαλαιοποίηση»⁵². Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο απέκλινε από τη λύση αυτή για να λάβει υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως, που είχαν ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το προς αποκατάσταση ποσό είχε τοποθετηθεί από την Επιτροπή και της είχε αποφέρει κεφαλαιοποιημένους τόκους⁵³. Λαμβάνοντας τελικώς υπόψη τόσο τον πλουτισμό της Επιτροπής όσο και τη μείωση της περιουσίας της ενάγουσας επιχειρήσεως, το Γενικό Δικαστήριο επιδίκασε στην τελευταία ένα ποσό που αντιστοιχεί στα κέρδη της Επιτροπής, πλέον τόκων υπερημερίας.

75. Ακολούθως, η λύση που συνίσταται στην αναγνώριση στον δανειστή δικαιώματος σε τόκους υπερημερίας καθ' όλη την περίοδο κατά την οποία δεν είχε στη διάθεσή του τα επίμαχα ποσά εφαρμόστηκε πολλές φορές⁵⁴.

3. Τα διδάγματα της νομολογίας

76. Ακόμα και αν συντρέχει αβεβαιότητα ως προς τα εργαλεία που διαθέτει το δίκαιο της Ένωσης για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της παρόδου του χρόνου επί της απαιτήσεως, σημειώνω από την ανωτέρω μνημονευθείσα νομολογία δύο διδάγματα που θα είναι χρήσιμα για την απάντηση στους λόγους αναιρέσεως.

77. Το πρώτο αφορά τη διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας. Η νομολογία επιχειρεί, κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο, μια πολύ καθαρή διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας, χωρίς εντούτοις να καταστήσει σαφή τα κριτήρια επί τη βάσει των οποίων πραγματοποιείται η διάκριση αυτή. Η διάκριση, όμως, αυτή δεν είναι αυτονόητη, διότι από λειτουργικής απόψεως οι τόκοι φαίνεται ότι διαδραματίζουν πάντα τον ίδιο ρόλο, ήτοι την αντιστάθμιση της απώλειας του δανειστή του οποίου η απαίτηση δεν ικανοποιήθηκε για ορισμένο διάστημα. Είναι γνωστό, ωστόσο, ότι οι αντισταθμιστικοί τόκοι αποτελούν συμπλήρωμα της αποζημιώσεως στο πεδίο των αποζημιωτικών διαφορών, καθώς αντισταθμίζουν την παρέλευση του χρόνου μέχρι τη δικαστική εκτίμηση του ύψους της ζημίας, ανεξαρτήτως κάθε καθυστερήσεως καταλογιζομένης στον οφειλέτη, ενώ οι τόκοι υπερημερίας αποζημιώνουν κατ' αποκοπήν τις συνέπειες της καθυστερήσεως κατά την εξόφληση της χρηματικής απαιτήσεως επιτρέποντας στον δανειστή να

50 — Η υπογράμμιση δική μου.

51 — Σκέψη 54.

52 — Σκέψη 60.

53 — Σκέψεις 62 και 63.

54 — Βλ. διάταξη *Holcim (France)* κατά Επιτροπής (T-86/03, EU:T:2005:157, σκέψεις 30 και 31) καθώς και αποφάσεις *Greencore Group* κατά Επιτροπής [T-135/02, EU:T:2005:457, σκέψη 55 (σιωπηρά λύση)] και *BPB* κατά Επιτροπής (T-53/03, EU:T:2008:254, σκέψεις 487 και 488).

λάβει κατά προσέγγιση το όφελος που θα αποκόμιζε αν είχε τοποθετήσει τα κεφάλαια. Προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, ότι η διάκριση πρέπει αναγκαιώς να έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και να επιφυλάσσεται στο πεδίο των αποζημιωτικών διαφορών, καθώς εκεί υφίσταται ανάγκη παρεμβάσεως του δικαστή για τον καθορισμό του ποσού της οφειλής του κεφαλαίου η οποία γεννά τόκους.

78. Το δεύτερο δίδαγμα αφορά τη θεμελίωση του δικαιώματος καταβολής τόκων υπερημερίας κατόπιν ακυρωτικής αποφάσεως του δικαστή της Ένωσης. Η νομολογία κατοχύρωσε την αρχή κατά την οποία το δικαίωμα αυτό θεμελιώνεται ευθέως στο άρθρο 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και απορρέει από την υποχρέωση του εναγόμενου θεσμικού οργάνου να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να εξαφανίσει τα αποτελέσματα της ακυρωθείσας πράξεως και να επαναφέρει τους ενδιαφερομένους στην κατάσταση στην οποία βρίσκονταν πριν από την πράξη αυτή.

79. Συνάγω από αυτήν τη νομολογία ότι κύρια μέριμνα του δικαστή της Ένωσης πρέπει να είναι, σε περίπτωση ακυρώσεως, να προβεί σε όσο το δυνατόν αυστηρότερη εφαρμογή της αρχής της επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση (*restitutio in integrum*) η οποία συνεπάγεται επιστροφή στο προηγούμενο καθεστώς (*statu quo ante*), εξασφαλίζοντας ότι καθένας επανέρχεται στην αρχική του κατάσταση, χωρίς απώλεια ούτε όφελος.

80. Πρέπει, επί του παρόντος, να διακριβωθεί αν η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι σύμφωνη με την προϋπόθεση αυτή και με τις προμνησθείσες αρχές.

4. Η απάντηση στους λόγους αναιρέσεως

81. Οι ανωτέρω έξι εκτεθέντες λόγοι αναιρέσεως στηρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες αιτιάσεων. Η πρώτη αφορά τη θεμελίωση της απαιτήσεως της ΙΡΚ, η δεύτερη αφορά τη διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας, η τρίτη αφορά την αιτιολογία της αποφάσεως και η τέταρτη τον υπολογισμό των τόκων.

Επί της αιτιάσεως περί θεμελιώσεως της απαιτήσεως της ΙΡΚ

82. Στις σκέψεις 34 και 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο, έκρινε ότι η επίμαχη απόφαση συνιστούσε τη μοναδική νομική βάση της επίμαχης κύριας οφειλής.

83. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι απορρέει από το άρθρο 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, κατά το οποίο «[α]ν η προσφυγή είναι βάσιμη, το Δικαστήριο [...] κηρύσσει την προσβαλλομένη πράξη άκυρη», ότι η ακύρωση μιας πράξεως από τον δικαστή της Ένωσης συνεπάγεται την εξαφάνισή της από την έννομη τάξη της Ένωσης. Κατά τη διατύπωση της πάγιας νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου, η εξαφάνιση αυτή απορρέει «από την ίδια την ουσία» της ακυρώσεως⁵⁵. Δυνάμει του γενικού κανόνα του αναδρομικού (*ex tunc*) αποτελέσματος της ακυρώσεως, τα αποτελέσματα της πράξεως, κατ' αρχήν, εξαφανίζονται αναδρομικώς, εκτός αν το Δικαστήριο προσδιορίσει, κατά το άρθρο 264, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, τα αποτελέσματα της ακυρωθείσας πράξεως που θεωρούνται οριστικά.

84. Όπως εύστοχα επισημαίνει η Επιτροπή, λόγω του αναδρομικού της αποτελέσματος, η ακύρωση από το Γενικό Δικαστήριο της αποφάσεως της 13ης Μαΐου 2005 αναβίωσε την απόφαση περί χορηγήσεως της χρηματοδοτικής συνδρομής και επανέφερε τους διαδίκους στην κατάσταση στην οποία βρίσκονταν κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής.

55 — Βλ., κατά την έννοια αυτή, διατάξεις SIR κατά Συμβουλίου (T-142/11, EU:T:2011:333, σκέψη 22)· Petroci κατά Συμβουλίου (T-160/11, EU:T:2011:334, σκέψη 19)· Afriqiyah Airways κατά Συμβουλίου (T-436/11, EU:T:2012:10, σκέψη 15)· Ayadi κατά Επιτροπής (T-527/09, EU:T:2012:35, σκέψη 30), και Rautenbach κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (T-222/11, EU:T:2012:409, σκέψη 15).

85. Αντιθέτως προς τα κριθέντα από το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 34 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι η ακύρωση αυτή αιτιολογείται από τη μη τήρηση εκ μέρους της Επιτροπής της οικείας προθεσμίας παραγραφής δεν έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της καθ' ύλην εκτάσεως της ακυρώσεως, η οποία παρήγαγε τα αναδρομικά της αποτελέσματα. Συνεπώς, παρουσιάζοντας την επίμαχη απόφαση ως τη μοναδική νομική βάση της οφειλής της IPK, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

86. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία, οι αιτιάσεις που στρέφονται κατά επάλληλων σημείων του σκεπτικού αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου ή βάλλουν κατά αιτιολογιών που δεν συνιστούν την αναγκαία βάση του διατακτικού της αποφάσεως αυτής δεν μπορούν να επιφέρουν την αναίρεσή της και συνεπώς είναι αλυσιτελείς⁵⁶.

87. Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου που εκτίθεται στη σκέψη 34 της αποφάσεώς του, η οποία αποτελεί αποκλειστικώς απάντηση στους λόγους αναίρεσεως σχετικά με την κακή πίστη, παρατίθεται ως εκ περισσού σε σχέση με την αιτιολογία που εκτίθεται στη σκέψη 33. Σχετικά με την αναφορά στη νομική βάση της επίμαχης κύριας οφειλής, που εκτίθεται στη σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κρίνεται ότι δεν συνιστά αναγκαία βάση του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η οποία καθορίζει το χρονικό σημείο ενάρξεως των τόκων υπερημερίας από τις 15 Απριλίου 2011.

88. Κατά συνέπεια, αυτή η πρώτη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

Επί της αιτιάσεως περί της διακρίσεως μεταξύ αντισταθμιστικών τόκων και τόκων υπερημερίας

89. Με τον δεύτερο λόγο αναίρεσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν προβαίνει σε καμία διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας, μολονότι οι δύο αυτές κατηγορίες τόκων είναι, κατά την Επιτροπή, πολύ διαφορετικής φύσεως.

90. Η αιτίαση αυτή δεν μου φαίνεται βάσιμη και, επιπλέον, φρονώ ότι θα πρέπει να ασκηθεί κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η αντίστροφη κριτική, ήτοι ότι προέβη σε διάκριση των δύο κατηγοριών τόκων, μολονότι, κατά τη γνώμη μου, εσφαλμένως το Γενικό Δικαστήριο χαρακτήρισε ως «αντισταθμιστικούς» τους ληξιπρόθεσμους πριν από την απόφαση της 15ης Απριλίου 2011 τόκους.

91. Πράγματι, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, η ακύρωση, με την απόφαση της 15ης Απριλίου 2011, της αποφάσεως της 13ης Μαΐου 2005 είχε ως συνέπεια την αναβίωση της αποφάσεως περί χορηγήσεως της χρηματοδοτικής συνδρομής και επανέφερε τους διαδίκους στην κατάσταση στην οποία βρίσκονταν κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής.

92. Συνεπεία του αναδρομικού (ex tunc) αποτελέσματος της ακυρώσεως, η Επιτροπή υποχρεούταν επομένως στην εξόφληση χρέους επί του κεφαλαίου, βεβαίου, προσδιορισμένου και απαιτητού, χρέος το οποίο αποτελείται από ποσά προς πληρωμή ή αποζημίωση στην IPK. Η απαίτηση της IPK γεννούσε ως εκ τούτου τόκους υπερημερίας που έτρεχαν, όσον αφορά το προς πληρωμή ποσό, από τον χρόνο υποβολής της ενστάσεως εκ μέρους της IPK και, όσον αφορά το προς αποζημίωση ποσό, από τον χρόνο καταβολής του από την IPK στην Επιτροπή.

93. Συναφώς, εκτιμώ ότι καίτοι, σε περίπτωση ακυρώσεως αποφάσεως με την οποία ανακαλείται χρηματοδοτική συνδρομή, η καταβολή τόκων υπερημερίας δεν είναι τίποτα άλλο από ένα μέτρο που συνεπάγεται η εκτέλεση της ακυρωτικής αποφάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, εντούτοις η καταβολή αντισταθμιστικών τόκων υπερβαίνει το νομικό πλαίσιο του μέτρου εκτελέσεως και άπτεται της εφαρμογής του άρθρου 266, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, που παραπέμπει στο

56 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Ryanair κατά Επιτροπής (C-287/12 P, EU:C:2013:395, σκέψη 86 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) καθώς και Dow Chemical κατά Επιτροπής (C-179/12 P, EU:C:2013:605, σκέψεις 63 και 76).

κοινό δίκαιο της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης. Μολονότι, όμως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει ότι ήταν οφειλέτης απαιτήσεως επί του κεφαλαίου καθώς και αντισταθμιστικών τόκων, εκτός των τόκων υπερημερίας από τις 15 Απριλίου 2011, εντούτοις δεν προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ότι, με την επίμαχη απόφαση, το θεσμικό αυτό όργανο αναγνώρισε την ευθύνη του και δέχθηκε το δικαίωμα αποζημίωσης της IPK.

94. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι η μόνη αιτίαση που μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο είναι ότι δεν απέδωσε στους απαιτητούς πριν από την απόφαση της 15ης Απριλίου τόκους τον αληθή τους χαρακτηρισμό, χωρίς να ακολουθήσει την ονομασία που είχε δεχθεί η Επιτροπή. Κατά συνέπεια, η αιτίαση που αντλείται από την απουσία διακρίσεως μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αιτιάσεως περί ανεπαρκούς και αντιφατικής αιτιολογίας

95. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η κρίση του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με την κατ' αποκοπήν προσαύξηση του επιτοκίου των αντισταθμιστικών τόκων και το χρονικό σημείο ενάρξεως τόκων υπερημερίας είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη.

96. Η απάντηση σ' αυτόν τον λόγο αναιρέσεως δεν είναι προφανής.

97. Η έκταση της υποχρέωσης αιτιολογίας του Γενικού Δικαστηρίου πρέπει να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με το περιεχόμενο και την ακρίβεια των επιχειρημάτων που προέβαλαν ενώπιόν του οι διάδικοι. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή είχε ισχυριστεί, στο υπόμνημα αντικρούσεως της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι η προσαύξηση του επιτοκίου κύριας αναχρηματοδοτήσεως κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες δεν ήταν δικαιολογημένη ως αντίθετη στη νομολογία, συνεπαγόταν αδικαιολόγητο πλουτισμό ενός κακόπιστου δανειστή και ήταν, κατά συνέπεια, αντίθετη στις αρχές της δικαιοσύνης και της επιείκειας.

98. Όπως, όμως, προκύπτει από τις σκέψεις 34, 36, 37 και 38 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προσαύξηση αυτή ήταν σύμφωνη με τη νομολογία του, ότι δεν έπρεπε να εξαρτάται από το πραγματικό ποσοστό του πληθωρισμού και ότι σκοπό είχε να αποτρέψει αδικαιολόγητο πλουτισμό που έρχεται σε αντίθεση με τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης.

99. Η αιτιολογία αυτή απαντά επομένως σε όλα τα σημεία των ενστάσεων της Επιτροπής, οπότε κλίνω προς την απόρριψη του λόγου αναιρέσεως.

100. Δύσκολα, ωστόσο, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η απαίτηση περί αιτιολογίας ικανοποιείται όταν γίνεται παραπομπή σε μία ή περισσότερες προγενέστερες αποφάσεις οι οποίες με τη σειρά τους στερούνται αιτιολογίας. Επιβάλλεται, πράγματι, η διαπίστωση ότι οι αποφάσεις στις οποίες παρέπεμψε το Γενικό Δικαστήριο δεν δίνουν καμία ιδιαίτερη εξήγηση σχετικά με τον λόγο για τον οποίο το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας καθορίζεται στο ύψος του επιτοκίου της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες.

101. Για την περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει βάσει των ανωτέρω σκέψεων ανεπαρκή την αιτιολογία, προτείνω να αντικαταστήσει την αιτιολογία προκειμένου να απορριφθεί ο λόγος αναιρέσεως.

102. Κατά τη γνώμη μου, η κατ' αποκοπήν λογική των τόκων υπερημερίας έχει ως συνέπεια τον καθορισμό ενιαίου επιτοκίου. Η επιλογή του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με τον καθορισμό αυτού του επιτοκίου θα μπορούσε να αιτιολογηθεί και να επιδοκιμαστεί καθώς φαίνεται ότι αντικατοπτρίζει τον μέσο όρο των επιτοκίων των νομίμων ή δικαστικώς οριζομένων τόκων υπερημερίας που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη. Αναρωτιέμαι, ωστόσο, αν, στο μέλλον, δεν θα ήταν περισσότερο σύμφωνο με την αρχή της επιείκειας και τις απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου να ευθυγραμμιστεί το

επιτόκιο των τόκων υπερημερίας που τρέχουν επί των απαιτήσεων που οφείλουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης με το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας επί των απαιτήσεων των οποίων τα θεσμικά αυτά όργανα είναι δικαιούχοι έναντι κάθε άλλου προσώπου, το οποίο αντιστοιχεί, από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2342/2002, στο επιτόκιο που εφαρμόζει η ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησεως προσαυξημένο κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

103. Σε κάθε περίπτωση, φρονώ ότι η αιτίαση σχετικά με την αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να απορριφθεί.

δ) Επί της αιτιάσεως σχετικά με τον υπολογισμό των τόκων

i) Ο υπολογισμός των τόκων που κατέστησαν απαιτητοί μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011

104. Η αιτίαση σχετικά με τους τόκους υπερημερίας που κατέστησαν απαιτητοί μετά τις 15 Απριλίου 2011 προβάλλεται στο πλαίσιο του τρίτου λόγου αναιρέσεως, ο οποίος βάλλει συγχρόνως τόσο κατά της ίδιας της θεμελιώσεως του δικαιώματος σε αυτούς τους τόκους όσο και κατά του σημείου ενάρξεως αυτών.

105. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, έχει την εξουσία ελέγχου της νομικής λύσεως που δόθηκε σε σχέση με τους λόγους που προβλήθηκαν και εξετάστηκαν πρωτοδίκως, έτσι ώστε λόγος που προβάλλεται το πρώτον κατ' αναίρεση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος⁵⁷.

106. Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν αντέκρουσε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου το δικαίωμα της IPK να λάβει τόκους υπερημερίας και ότι η ίδια αναγνώρισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι οφείλει τέτοιους τόκους από τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011.

107. Οι αιτιάσεις σχετικά με την έλλειψη νομικής βάσεως της υποχρεώσεως καταβολής τόκων υπερημερίας και σχετικά με την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά τον καθορισμό του χρονικού σημείου ενάρξεως των τόκων αυτών είναι επομένως νέες και, ως εκ τούτου, απαράδεκτες.

ii) Ο υπολογισμός των ήδη γεγεννημένων πριν από τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011 τόκων

108. Η αιτίαση αυτή αναπτύσσεται, υπό διαφορετικό πρίσμα, στον πρώτο και πέμπτο λόγο αναιρέσεως. Η Επιτροπή υποστηρίζει με τους λόγους αυτούς ότι, καθορίζοντας κατ' αποκοπήν το επιτόκιο των αντισταθμιστικών τόκων σε ύψος ίσο με αυτό της ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησεως, προσαυξημένο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, δεν έλαβε υπόψη τη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία οι τόκοι αυτοί σκοπό έχουν να αντισταθμίσουν τον πληθωρισμό, αφετέρου δε παραβίασε τις αρχές που εφαρμόζονται στο πεδίο του αδικαιολόγητου πλουτισμού.

109. Για τους λόγους που προεξέθεσα, φρονώ ότι οι ήδη γεγεννημένοι πριν από την απόφαση της 15ης Απριλίου 2011 τόκοι εσφαλμένως χαρακτηρίστηκαν ως αντισταθμιστικοί, ενώ επρόκειτο για τόκους υπερημερίας.

57 — Όπ.π. (σκέψη 82).

110. Η αιτίαση που αντλείται από παρέκκλιση από τη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία οι αντισταθμιστικοί τόκοι σκοπό έχουν να αντισταθμίσουν τον πληθωρισμό είναι, επομένως, αλυσιτελής.

111. Η αιτίαση που αντλείται από παραβίαση της γενικής αρχής με την οποία απαγορεύεται ο αδικαιολόγητος πλουτισμός είναι, κατά την άποψή μου, αβάσιμη.

112. Αφενός, όπως υπογράμμισα ανωτέρω, φρονώ ότι το δικαίωμα καταβολής τόκων υπερημερίας απορρέει ευθέως από την υποχρέωση επαναφοράς στην προτέρα κατάσταση κατόπιν ακυρώσεως και δεν ερείδεται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό.

113. Αφετέρου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η αρχή της απαγορεύσεως του αδικαιολόγητου πλουτισμού μπορεί να αμβλύνει την αυτόματη καταβολή τόκων υπερημερίας, φρονώ ότι η Επιτροπή δεν αποδεικνύει ότι το επιτόκιο που έγινε δεκτό από το Γενικό Δικαστήριο θα υπερέβαινε την πραγματική περιουσιακή απώλεια της IPK και τον πραγματικό πλουτισμό του θεσμικού αυτού οργάνου. Όπως εξέθεσα, οι οφειλόμενοι από την Επιτροπή τόκοι είχαν αναγκαίως τον χαρακτήρα τόκων υπερημερίας και δεν αντισταθμίζουν την οφειλόμενη στον πληθωρισμό απώλεια της αξίας της απαιτήσεως, αλλά αποζημιώνουν κατ' αποκοπήν τη μη ικανοποίηση για ορισμένο διάστημα αυτής της απαιτήσεως. Ούτε βλέπω τους λόγους για τους οποίους θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το επιτόκιο των προσωρινώς εισπραχθέντων προστίμων.

114. Κατά συνέπεια, προτείνω την απόρριψη της αιτιάσεως αυτής.

iii) Επί της αιτιάσεως περί της κεφαλαιοποίησης των τόκων

115. Με την αιτίαση αυτή, που εκτίθεται στον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή προσάπτει στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ότι κεφαλαιοποίησε τους τόκους υπολογίζοντας τους τόκους υπερημερίας έως την πλήρη εξόφληση του κύριου ποσού της οφειλής προσαυξημένου κατά τους γεγεννημένους ήδη αντισταθμιστικούς τόκους.

116. Όπως ήδη επισήμανα, εκτιμώ ότι οι οφειλόμενοι από την Επιτροπή τόκοι έχουν τον χαρακτήρα τόκων υπερημερίας, είτε γεννήθηκαν μετά είτε πριν την έκδοση της αποφάσεως της 15ης Απριλίου 2011.

117. Οι τόκοι αυτοί δεν συνιστούν επομένως περαιτέρω ζημία που προστίθεται στην κύρια οφειλή, γεννώντας η ίδια τόκους. Η κεφαλαιοποίηση των τόκων που γεννήθηκαν πριν από τις 15 Απριλίου 2011, την οποία αποφάσισε το Γενικό Δικαστήριο εκτιμώντας τη φύση των τόκων ως αντισταθμιστικών, φαίνεται να συνιστά επομένως πλάνη περί το δίκαιο.

118. Πρέπει, ωστόσο, να τεθεί το ερώτημα μήπως οι τόκοι υπερημερίας μπορούν να κεφαλαιοποιηθούν. Συναφώς, αμφιβάλλω για το βάσιμο του επιχειρήματος σύμφωνα με το οποίο η κεφαλαιοποίηση των τόκων υπερημερίας δεν θα μπορούσε, καταρχήν, να γίνει δεκτή⁵⁸. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, η πλειονότητα των εννόμων τάξεων δέχεται, λαμβανομένων, βεβαίως, υπόψη των διαφορών ως προς τις λεπτομέρειες εφαρμογής, την κεφαλαιοποίηση των τόκων, υπό τον όρο ότι έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα⁵⁹.

119. Αναρωτιέμαι μήπως ο δικαστής της Ένωσης θα έπρεπε να διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως στο πεδίο αυτό και να έχει την εξουσία να κεφαλαιοποιεί τους τόκους υπερημερίας, όταν κρίνει αυτό σύμφωνο με την αρχή της επιείκειας.

58 — Βλ. σκέψη 42 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

59 — Βλ. Επιτροπή για το ευρωπαϊκό δίκαιο της συμβάσεως, «Capitalisation des intérêts», *Principes du droit européen du contrat*, τόμος αριθ. 2, Société de législation comparée, Παρίσι, 2003, σ. 583 έως 587.

120. Ωστόσο, εν προκειμένω, δεν εντοπίζω καμία ιδιαίτερη περίπτωση που θα δικαιολογούσε την κεφαλαιοποίηση των τόκων προς όφελος της IPK.

121. Η αιτίαση μου φαίνεται επομένως βάσιμη.

122. Κατά το άρθρο 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, «[ε]άν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου», οπότε μπορεί «είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει».

123. Εκτιμώ ότι πρόκειται για υπόθεση όπου το Δικαστήριο μπορεί αβίαστα να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, κρίνοντας ότι οι τόκοι υπερημερίας πρέπει να υπολογιστούν μόνο βάσει του κύριου ποσού της οφειλής.

IV – Επί των δικαστικών εξόδων

124. Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν το Δικαστήριο δέχεται την αίτηση αναιρέσεως και κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαινεται και επί των εξόδων. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 184, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 138, παράγραφος 3, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

125. Εν προκειμένω, λαμβανομένης υπόψη της μερικής ήττας των διαδίκων, κρίνω σκόπιμο να καταδικαστεί κάθε διάδικος να φέρει τα δικαστικά έξοδά του σε σχέση με την παρούσα ανααιρετική διαδικασία.

V – Πρόταση

126. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο:

- 1) να αναιρέσει την απόφαση IPK International κατά Επιτροπής (T-671/11, EU:T:2013:163), αλλά μόνο στο μέτρο που διατάσσει τον υπολογισμό των τόκων υπερημερίας έως την πλήρη εξόφληση βάσει του κύριου ποσού της οφειλής προσαυξημένου κατά τους γεγενημένους ήδη τόκους·
- 2) να υπολογίσει τους τόκους υπερημερίας έως την πλήρη εξόφληση αποκλειστικά βάσει του κύριου ποσού της οφειλής·
- 3) να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά·
- 4) να αποφανθεί ότι κάθε διάδικος πρέπει να φέρει τα δικαστικά έξοδά του.